

A NÉPMŰVELÉS GYAKORLATI GAZDASÁGI VONATKOZÁSAI

I.

A népművelés első idejében inkább az elvont ismeretek uralkodtak az előadási programmban, többnyire iskolás módszerekkel; azonban az élet-tapasztalatok felvilágosításának hatása alatt az anyag mindinkább közeledett a reális ismeretek felé és a módszerek is mind gyakorlatiasabbak lettek.

De addig bizony következetesen fel-felmerült az a bírálat, sőt panasz is, hogy az előadások távol állanak attól, amit a népet igazán művelni akaró és tudó rendszer megkövetelhetne. Nem tud a mozgalom közel férkőzni a nép lelkiségét kialakító, mindennapi életét teremtő és formáló környezeti feltételekhez, hogy a tényleges nép, a földnek népe, ezt a mozgalmat a magáénak érezze. Az előadásokat lelki szükségletének tartsa és ne csak hivatalosan beteretl, álmélkodó és unatkozó legyen, ne csak kényszerűség-ből hallgasson, hanem a népművelést tekinthesse gyakorlati, anyagi érdekei előmozdítójának. A népművelés adta ismereteket őszintén kívánja és egyéni haszonérdekből, meggyőződésből látogassa, hogy a kapott ismereteket azonnal felhasználhassa egyéni gazdasági érdekeinek közvetlen előmozdítására is.

II.

A nép fogalma nálunk a köztudatban egyenlő a földműves tömegekkel. Ha népi életviszonyokról szólnak, mindazt kell rajta értenünk, ami a föld megművelésével függ össze. Tehát a népművelés legfőbb területe a földművesség; ennek iskolán kívül való továbbművelése azt jelenti, hogy az iskolában kapott ismeretek kiegészítéséül kapjanak még különleges mezőgazdasági tudásmennyiséget is. Iskolarendszerünk az ország sajátos agrár voltát minden tanítási rendszerben tekintetbe veszi; a népművelésnek a kiegészítés és pótlás szerepét kell magára vállalnia. Hiszen már az elemi iskola tanítási anyagában is gondot fordítanak arra, hogy a mezőgazdasági vonatkozások lehetőleg érvényesüljenek. Külön e célt szolgálják a mezőgazdasági népiskolák, a téli mezőgazdasági tanfolyamok és a mezőgazdasági középiskolák. Az utóbbiakat kivéve, mindenütt a termelés, annak minőségbeli és mennyiségi fokozása, tehát a többtermelés érdeke lép majdnem egyedül előtérbe. E tanítások nyomán a termelésben csakugyan örvendetes tünetei mutatkoznak a javulásnak. De nemcsak a világgazdálkodás egyik legfőbb problémája a termeltek értékesítése, hanem természetesen a magyar gazdálkodásnak is egyik legnehezebb kérdése.

Ha tehát a népművelés olyan gyakorlati eredményeket akar elérni, amelyek segítségével közvetlenül kielégítheti a nép elsőrendű életigényeit, akkor mindent meg kell tennie, hogy speciális ismeretek útján a gazdálkodó nép gazdasági megerősödését előmozdítsa. Mivel a termelés legszükségesebb ismereteire a különleges iskolák, a tanfolyamok és népművelési előadások állandóan oktatják a népet, talán még több szónak kell esnie — minthogy hallgatóinknak a termelésben már hazulról hozott tapasztalataik is vannak — az értékesítés feltételeiről, módjairól és eszközeiről is. Legmegfelelőbb megoldás az volna, hogy a mezőgazdasági téli tanfolyamok mintájára a népművelés rendezzen téli kereskedelmi tanfolyamokat, ahol az embereket az

értékesítésnek egészen sajátos és általuk alig ismert módjaira rendszeresen tanítsák.

Foglalkozni kellene a piacok megkeresésével, az odavezető utaknak és módoknak megismertetésével, a levelezés, sőt még a csomagolás kérdéseivel is. Az értékesítésnek általános és részletes feltételeivel, továbbá azokkal a kereskedelmi fogásokkal, amelyeknek segítségével a gazda munkájának anyagi vonatkozásait írásban megrögzítheti, hogy azok alapján számot tudjon adni gazdálkodásának eredményeiről. Képes legyen arra, hogy munkájának kifizetődését megállapítsa, helyesen tudjon „spekulálni“ és szükség esetén egyik üzemszisztémából átmenni a másikba, ha pontos feljegyzései alapján azt kell tapasztalnia, hogy az előbbi nem volt hasznothajtó. Végül pedig a gazdának kereskedelmi feljegyzései alapján azt is tudnia kell, hogy vagyoni állapota aktív-e, avagy passzív?

A földfelszín egy-egy elzárt pontjáról, a faluból, a tanyából ki kell emelnünk a gazdát a nagy térbe, hogy ott próbáljon eligazodni. Fel kell tárunk előtte a világ földrajzi képéből legalábbis annyit, amennyi az ő érvényesüléséhez feltétlenül szükséges, ebben az esetben ahhoz, hogy áruját akár idehaza, akár külföldön értékesíteni tudja. Mindenekelőtt azt az útvonalat kell vele megismertetni — a rajta levő szállítási és közlekedési lehetőségekkel tengelyen, vasúton, autón, vizen —, amely tőle a legközelebb eső belső felvevőpiacra vezet. Másodsorban az egész Magyarország legfőbb piacaihoz vivő útvonalakat és a szállítási módozataikat. Végül pedig a külföld megfelelő részeinek és útjainak ismertetését, ahova a magyar áru kivitele irányulhat. Természetesen a leggyakorlatibb módon: általános és speciális térképek, menetrendek és statisztikai kimutatások kíséretében.

Az egyes piacokat úgy kell csoportosítanunk, amint azok egy-egy árucsoportnak természetes elhelyezési területei. A gabonaféléket felvevő államokat és főbb piacokat külön, aztán a gyümölcs- és főzelékféléket fogyasztókat, majd az állatokat és végül az állati és növényi ipari nyersanyagokat kereső területeket. Végig kell vezetni a gazdát falujából kiindulva, attól kezdve, hogy áruját szekérre rakja, egészen a végső átvevő állomásig. A térképen mindenütt végig kell kísérnie az árut, látnia kell továbbhaladásának minden fázisát és közben fokozatosan meg kell kapnia a legszükségesebb földrajzi és gazdasági ismereteket, amelyek a vonal mentén fekvő területekkel összefüggnek. Elméletben ott kell lennie a vagonbarakásnál, el kell érkeznie az országhatárhoz. Lelki szemei előtt kell lefolynia a határon való vámkezelésnek, átrakásnak, stb.

Ugyanakkor ismertetni kell az illető országnak, népnek egyéniségét, gazdálkodási rendszerét, anyagi szükségleteit — általában és részletesen főleg azt, ami a magyar termeléssel függhet össze. Az átvételnél a minőségre, sőt még a csomagolás sajátos módjára is vonatkozó üzemi szokásokat. Az eljárást, ha az árut kifogásolják, visszautasítják, rendelkezésre bocsátják. A valuta- és tarifaviszonyokat, az ezzel járó számításokat, az áru értékének kiegyenlítési módozatait, addig a végső pontig, mikor végre a gazda árujának árát valóban kezébe kapta. Ezzel a végigvezetéssel nemcsak helyes, addig nem sejtett képét kapja meg a világgazdálkodás sajátos felépítettségének, hanem sok-sok érdekes, általános műveltségi ismeretet is. Az ilyen „utaztatásokkal“ kapcsolatosan kedvet kap a szállításra még az a gazda is, aki addig nem is mert rágondolni, holott lett volna erre alkalmas áruja. A köztudat, fájdalom, az, hogy az export olyan megtanulhatatlan tu-

domány, amit csak éppen azok tudhatnak, kik eddig is működtek ezen a téren és óriási vagyonokat gyűjtöttek maguknak. A gazdák pedig áruikat potom áron voltak kénytelenek nekik eladni. Nem is mert a gazda a dolognak nekifogni, mert technikájáról nem világosították fel és nem bátorították a kísérletre. Ha talán az idősebb gazdák még most is félnének a kockázatosnak ítélt exporttevékenységtől, a fiatal, magabízó nemzedék, kellő irányú kitanítás után, bizonyára vállalkozni fog rá.

Az értékesítési kérdésekkel kapcsolatban a gazdát meg kell tanítani a velejáró legszükségesebb kereskedelmi iratoknak egészen egyszerű formában való megszerkesztésére. Oly levelek írására, amelyek az áruajánlás, a szállítás és a fizetések teljesítésének módozataival foglalkoznak. Továbbá a szállítólevél, a pénzutralvány, a csekk, a vasúti fuvarlevél kiállítására. A gazda ne legyen kénytelen járatlansága miatt a legcsekélyebb üzleti ügyben is a falu szatócsához fordulni, aki ilyenformán minden üzleti ügyébe azonnal teljes betekintést nyer. Legtöbbször ravasz fondorlattal a haszonnak egy részét, esetleg az egészet is a maga számára szerzi meg. A gazdát önállóvá kell tenni, lábraállítani, hogy önmaga tudja legalább a legegyszerűbb üzleti teendőit elvégezni. Ne legyen állandóan olyanokra rászorulva, akik élethivatásuknál fogva a legtermészetesebb ellenfelei, sőt néha ellenesei mindenkinek, aki szintén üzlettel akar foglalkozni.

Épp ezért nem lehet csodálkozni azon, hogy a falvakból nem indulhatt meg önálló, egészséges üzleti tevékenység. Hiszen a gazda kénytelen volt jó előre elárulni üzleti titkait. Viszont ott élő szatócsoknak egyedüli vágyuk az volt, hogy a falunak üzleti életét magukhoz ragadják, rövid idő múltán nagy vagyonra tettek szert, nem tisztán kereskedelmi felkészültségük segítségével, hanem jórészt a gazdák kereskedelmi tudatlansága miatt. A gazdák felszabadítása ebből a szegyénteljes és óriási károkat okozó kiszolgáltatottságból egyik legszebb és legsürgősebb feladata volna a népművelésnek is. *Vezessék a falu üzleti tevékenységét is kellő szakértelemmel bíró gazdák.* Csak azok lehetnek igazi és kívánatos faluvezetők, akik ily irányban is szolgálatot tudnak tenni népüknek.

A falu gazdasági életének fejlődése csak akkor biztosítható, ha arról is gondoskodnak, hogy a gazda mindig számot tudjon adni vagyoni helyzetéről. Minden üzlettel foglalkozó embernek állandóan tudnia kell, hogy üzletvitele kifizetődő-e? Vagyonállománya aktív-e, vagy passzív? Tisztában kell lennie azzal is, hogy termelési és értékesítési módja helyes-e? Ezért pontos feljegyzéseket kell csinálnia a termelési és szállítási költségekről és arról, hogy minden egyes esetben az üzlet nyereséggel avagy veszteséggel végződött-e? Az üzleti eseményeknek állandó feljegyzése tehát elengedhetetlen, ha nem akar abba a szerencsétlenségbe esni, hogy folyton lelkesen termel, mindig elad és végül rémülten döbben rá, hogy csődbe jutott. Sajnos, még nagybirtokosoknál is nem egyszer fordul elő a szakszerű könyvvezetés hiánya miatt, hogy valaki éveken át passzív mérleggel dolgozik anélkül, hogy sejténé. Nyugodtan él rangjához mérten és csak akkor roppan össze anyagilag és lelkileg, mikor a szakértő revizorok kegyetlen szakvéleménye a rettenetes tényt megállapítja.

Természetesen a falusi gazdának nem ilyen bonyolult könyvvezetésre van szüksége. De legalább tudjon leltárt felvenni, pénztárkönyvet, gyűjtőnaplót, árukönyvet vezetni. Tudja ezeket lezárni és megállapítani, hogy nyereséggel dolgozott-e vagy veszteséggel. Végül mennyi az áruraktára? Egy-

szóval szerezzék meg a reális üzleti szellemnek legalább oly fokát, hogy elkerülhesse a jellegzetesen magyar sorsot. Azt, hogy lassanként kicsúszik a lába alól az a hazai rög, amit ő és ősei műveltek meg.

III.

Fájdalom, a magyar vezető köztudat hosszú ideig bűnös közönnyel nézte ezeket a dolgokat. Nem igyekezett a gazdáknak ezt a minimális lelki fölfegyverzettséget rendszeres tanítás és ösztönzés alakjában megadni. Ha a népművelés igaz meggyőződéssel kitűzött nemzetvédelmi célját csakugyan el akarja érni, akkor e hiányokat minél rövidebb idő alatt és minél nagyobb szakszerűséggel fogja pótolni. A lelki műveltség kiegészítése, a tudás elvitele a szerény kunyhókba is mindenesetre a legszebb nemzetépítő feladatok egyike. Nem kevésbé felemelő azonban a jövőnek az a kilátása sem, hogy mezőgazdasági, kereskedelmi szakismeretek segítségével a tanyák, a falvak eléggé elhanyagolt, szomorú világába a jólétnek, az életvidámságnak, a tudatos munkakészségnek világosító és termelő erejét áraszuk be. A mind nagyobb számban születő és életben maradó egészséges gyermekek hada legyen alapjává az oly sokat hangoztatott, de az igazak által valóban hönepedve várt, hatalmas és boldog magyar népközösségnek.

Laurentzy Vilmos

BELSŐ VÁNDORFORGALOM

— *Előadások Magyarország természeti szépségeiről* —

Nemzetnevelési és honismereti szempontból rendkívül sajnálatos, hogy Magyarországon ezidőszerint még nem annyira elterjedt és általános a belső vándorforgalom, mint Európa egyik-másik országában. Hogy csak egyetlen példát említsek: a volt Ausztria magashegyvidéki országrészeiben, Tirolban és Stájerföldön egy-egy pirosbetűs ünnepnapon nemcsak a városlakók, de a falusi lakosság is szinte tízezres tömegekben kerekedik vándorútra és legalább arra az egy napra — a szabadságolások idejében pedig napokig és hetekig tartó — nagy vidékbejáró utat végez. Ilyenkor a vasutakon és a társasgépkocsijáratokon szinte az életveszélyességig zsúfolódnak össze a turistaöltözékű, hátizsákos vándorok; az országutakon teher- és személygépkocsik, valamint kerékpárosok csoportjainak végeláthatatlan sorai száguldanak a napfényben ragyogó hegyóriások irányában, nem is szólva azokról az ezrekről, akik járművek hiányában, vagy magáért a gyaloglás élvezetéért az apostolok lován vágnak neki a kéklő messzeségeknek... Mindezek a tömegek a honi föld megismerésének nemes vágya által hajtva vállalnak annyi kellemetlenséget, fáradságot, költséget és kényelmetlenséget, amennyivel a megszokott környezetből és életviszonyok közül való kiközöklés és a kezdetleges viszonyok közé való kerülés jár s az, hogy ezt a cserét vidáman, nótás kedvvel tízezrek vállalják, az idegent, aki odahaza, a saját hazájában, ilyesmit sohasem láthat, a derék vándor tízezrek iránt nagy tiszteletre, őszinte csodálatra és bőséges megbecsülésre hangolja.

Sajnos, hazánkban ez az ünnepi népvándorlás ma még meglehetősen kezdeti méreteken jelentkező jelenség, aminek bizony nem az az oka,